

ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรในอำเภอนาโยง
จังหวัดตรัง

Extension Needs of Robusta Coffee Production for Farmers in Na Yong District,
Trang Province

นงลักษณ์ เงารัตนพันธิกุล¹ นารีรัตน์ สีระสาร^{1*} และเบญจมาศ อยู่ประเสริฐ¹
Nongluk Ngaorattanapanthikul¹, Nareerut Seerasarn^{1*} and Benchamas Yooprasert¹

Received: September 13, 2023

Revised: November 13, 2023

Accepted: November 14, 2023

Abstract: The objectives of this research were to study extension needs of Robusta coffee production for farmers. The population included farmers who grow Robusta coffee in Na Yong district, Trang province. Data were collected from 130 farmers who produced Robusta coffee and registered with the Department of Agricultural Extension in the production year 2021/22. Structured interviews were used for data collection. Statistics used were frequency, percentage, minimum, maximum, mean, standard deviation and ranking. The results indicated the following: the farmers need to gain knowledge about Robusta coffee production at high level in terms of production quality standards (mean = 4.35), Robusta coffee product processing (mean = 4.26), and fertilization (mean = 4.01). Regarding the extension methods, farmers need to received extension of groups (mean 3.59) and field trips/work visits (mean 3.84). Therefore, relevant officials or agencies should encourage farmers to form groups to create a learning process knowledge documents regarding Robusta coffee quality standards have been prepared, processing of Robusta coffee products. Farmers were suggestions to officials on the issue that officials should took farmers to study tours to increase their experience in Robusta coffee production. And officials should go to the area to visit individual farmers to listen and solve problems related to Robusta production.

Keywords: Production extension, production of Robusta coffee, farmers in Na Yong district

บทคัดย่อ: การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟโรบัสต้า ในอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เก็บข้อมูลจากประชากรที่ผลิต กาแฟโรบัสต้า ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปีการผลิต 2564/65 จำนวน 130 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการ เก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ และมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรต้องการได้รับความรู้ด้านการผลิต กาแฟโรบัสต้า ในระดับมาก ในประเด็นมาตรฐานคุณภาพการผลิตกาแฟโรบัสต้า (ค่าเฉลี่ย 4.35) การแปรรูปผลผลิต กาแฟโรบัสต้า (ค่าเฉลี่ย 4.26) และการให้ปุ๋ย (ค่าเฉลี่ย 4.01) ในส่วนวิธีการส่งเสริม เกษตรกรต้องการได้รับการ ส่งเสริมในรูปแบบกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.59) การทัศนศึกษา/ดูงาน (ค่าเฉลี่ย 3.84) ดังนั้น เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงาน

¹ วิชาเอกส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จ.นนทบุรี 11120

¹ Agricultural Extension School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi, 11120, Thailand

*Corresponding author: Nareerut.see@stou.ac.th

ที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างกระบวนการการเรียนรู้โดยมีการจัดทำเอกสารความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพกาแฟ โรบัสต้า การแปรรูปผลิตภัณฑ์กาแฟโรบัสต้า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ในประเด็นเจ้าหน้าที่ควรมีการนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มประสบการณ์การผลิตกาแฟโรบัสต้า และเจ้าหน้าที่ควรลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมชมเกษตรกรรายบุคคลเพื่อรับฟังและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้า

คำสำคัญ: การส่งเสริมการผลิต, การผลิตกาแฟโรบัสต้า, เกษตรกรในอำเภอนาโยง

คำนำ

กาแฟถือได้ว่าเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่มีความสำคัญ ประเทศที่มีพื้นที่การปลูกกาแฟที่สำคัญของโลกได้แก่ บราซิล เวียดนาม โคลอมเบีย อินโดนีเซีย และเอธิโอเปีย ตามลำดับ ส่วนประเทศที่มีความต้องการนำเข้ากาแฟมากที่สุดได้แก่ สหรัฐอเมริกา เยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี แคนาดา ญี่ปุ่น ตามลำดับ การนำเข้ากาแฟดิบของประเทศไทยนั้นนำเข้าจาก ประเทศเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และอินโดนีเซีย ตามลำดับ (สำนักการค้าสินค้า, 2564) ส่วนความต้องการใช้กาแฟของประเทศไทย จะอยู่ที่ประมาณ 89,208 ตันต่อปี แต่ผลผลิตภายในประเทศมีประมาณ 20,569 ตันต่อปี ตลาดการส่งออกเมล็ดกาแฟดิบที่สำคัญของประเทศไทย ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ทั้งนี้ประเทศไทยมีการส่งออกเมล็ดกาแฟ 2 สายพันธุ์ คือ สายพันธุ์โรบัสต้า และสายพันธุ์อาราบิก้า โดยสายพันธุ์อาราบิก้ามีพื้นที่ปลูกอยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย ส่วนสายพันธุ์โรบัสต้า ปลูกบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งพื้นที่การปลูกกาแฟโรบัสต้าลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา (ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย, 2565)

กาแฟสายพันธุ์โรบัสต่านิยมปลูกมาก ในจังหวัดชุมพร โดยมีพื้นที่การเพาะปลูกอยู่ที่ 22,255 ไร่ รองลงมาคือจังหวัดระนอง มีพื้นที่เพาะปลูกอยู่ที่ 15,438 ไร่ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2,060 ไร่ ตามลำดับ ซึ่งกาแฟโรบัสต่ายังมีการปลูกกระจายอีกหลายจังหวัดในภาคใต้ เช่น จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา จังหวัดกระบี่ และจังหวัดตรัง (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565)

จังหวัดตรัง มีพื้นที่การปลูกกาแฟโรบัสต้า 812.75 ไร่ ซึ่งกระจายการปลูกอยู่ทั้งจังหวัด โดยในอำเภอนาโยง มีพื้นที่การปลูกกาแฟโรบัสต้าอยู่ที่ 458.75 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่เบื้องต้นทราบว่า อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มีพื้นที่การปลูกกาแฟโรบัสต้าและเป็นแหล่งกำเนิดกาแฟโรบัสต้าที่หลายคนรู้จักในนามกาแฟเขาช่อง (เขาช่อง รสแท้ กาแฟไทย, 2566) การผลิตกาแฟโรบัสต้า ในจังหวัดตรังมักปลูกแซมในสวนยางพาราและสวนไม้ผลเพื่อเพิ่มรายได้นอกเหนือจากรายได้ของพืชหลักเนื่องจากในช่วงเดือนพฤศจิกายนจนถึงเดือนธันวาคม ในภาคใต้จะมีฝนตกชุกส่งผลให้รายได้จากยางพาราซึ่งเป็นพืชหลักของเกษตรกรหายไป แต่ผลผลิตกาแฟจะเริ่มเก็บเกี่ยวได้ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคมเช่นกันเกษตรกรจึงสามารถนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่ายเพื่อชดเชยรายได้ที่หายไปจากสวนยางพารา นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์กับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟในพื้นที่พบว่า ได้ผลผลิตเป็นที่น่าพึงพอใจ แต่มักประสบปัญหาด้านคุณภาพที่เกิดจากการเก็บเกี่ยวที่ไม่ถูกต้องตามช่วงเวลาเก็บเกี่ยวจึงได้ผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพและขนาดตามมาตรฐาน ของตลาดรับซื้อ และผลผลิตไม่มีมาตรฐานรองรับ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรในอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรในอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ทำให้เกิดกระบวนการผลิตกาแฟโรบัสต้าที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานรองรับ

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟโรบัสต้า ในพื้นที่อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร ปีการเพาะปลูก 2564/65 ทั้งหมด จำนวน 130 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ลักษณะคำถามมีลักษณะแบบปลายเปิดและปลายปิดประกอบด้วย 3 ส่วนคือ (1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง (2) สภาพการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง (3) ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง นำผล การสัมภาษณ์เกษตรกรมาทดสอบหาค่าความเที่ยง โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดตรัง ที่ไม่ใช่เกษตรกรอำเภอนาโยง จำนวน 30 ราย และนำไปหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า ด้วยการ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการทดสอบระดับความต้องการความรู้ด้านการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าเท่ากับ 0.954 จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดยนำคะแนนรวมในประเด็นความต้องการความรู้ด้านการผลิตกาแฟโรบัสต้า และความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มาหาค่าเฉลี่ยแล้วจัดอันดับตามเกณฑ์คะแนนน้ำหนักเฉลี่ยดังนี้ 1.00 – 1.80 เท่ากับน้อยที่สุด 1.81 – 2.60 เท่ากับน้อย 2.61 – 3.40 เท่ากับปานกลาง 3.41 – 4.20 เท่ากับมาก และ 4.21 – 5.00 เท่ากับมากที่สุดในการวัดความคิดเห็น

ผลการทดลองและวิจารณ์

1. ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคลและสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 57.69 อาจเนื่องมาจากงานทางด้านเกษตรส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้พลัง

กำลังในการดำเนินการและอาจมีเครื่องจักรที่ต้องนำมาใช้ในกระบวนการทำการเกษตรจึงส่งผลให้ส่วนใหญ่เกษตรกรจึงเป็นเพศชาย เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 56.64 ปี อาจเนื่องมาจาก ส่วนใหญ่ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นผู้สูงอายุ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงเป็นผู้สูงอายุ แรงงานวัยทำงานจะออกไปทำงานต่างจังหวัดและไม่สนใจในส่วนของงานการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 54.62 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา อาศัยอยู่มาจากการศึกษาภาคบังคับขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับประถมศึกษาส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่จึงจบในระดับประถมศึกษา เกษตรกรร้อยละ 57.69 ยังไม่เคยได้รับการอบรมเกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้าตลอดระยะเวลาการปลูก อาจเนื่องมาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ทราบถึงปัญหาและความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรในอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เกษตรกรส่วนใหญ่จึงยังไม่ได้รับการอบรมการผลิตกาแฟโรบัสต้า แตกต่างกับงานวิจัยของจุฬารัตน์ (2561) พบว่า เกษตรกรที่ผลิตกาแฟส่วนใหญ่ได้รับการอบรมให้ความรู้ในการผลิตกาแฟ

ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 1.93 คน อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนในการประกอบอาชีพทางการเกษตร มีพื้นที่การปลูกกาแฟโรบัสต้าเฉลี่ย 3.53 ไร่ ประสบการณ์ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า เฉลี่ย 3.25 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟโรบัสต้าน้อย อาจเนื่องมาจากเกษตรกรเริ่มมาปลูกกาแฟเป็นพืชแซมเมื่อ 3-4 ปี ที่ผ่านมา ส่งผลให้เกษตรกรส่วนใหญ่ยังมีประสบการณ์ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า ในปีการผลิต พ.ศ. 2564/65 เกษตรกรมีรายได้จากการปลูกกาแฟ เฉลี่ย 6,635 บาทต่อไร่ต่อปี อาจเนื่องมาจากการปลูกกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรส่วนใหญ่เพิ่งมีปลูกกาแฟโรบัสต้าเมื่อ 3-4 ปี ดังนั้นผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่จึงยังมีไม่มากเท่าที่ควร ส่งผลให้รายได้จากการปลูกกาแฟเฉลี่ยต่อปีจึงยังไม่ได้แตกต่างจากต้นทุน ในปีการผลิต พ.ศ. 2564/65 ต้นทุนในการผลิตกาแฟโรบัสต้าเฉลี่ย 4,677.69 บาทต่อไร่ต่อปี ในส่วนของแหล่งเงินทุนของเกษตรกร เกษตรกรใช้ทุนตัวเองในการผลิต

กาแฟโรบัสต้า ร้อยละ 99.23 ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ นวรัตน์ และคณะ (2561) พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟเฉลี่ย 20.74 ปี เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟโรบัสต้ามีพื้นที่การปลูกกาแฟเฉลี่ย 14.41 ไร่ มีรายได้จากการปลูกกาแฟโรบัสต้าเฉลี่ย 15,276.66 บาทต่อไร่ต่อปี มีแรงงานปลูกกาแฟโรบัสต้าเฉลี่ย 4.55 คน

2. สภาพการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

การผลิตกาแฟโรบัสต้า พบว่า เกษตรกรผลิตกาแฟโรบัสต้าบนพื้นที่ราบ ร้อยละ 73.90 ปลูกในลักษณะสวนแซมร้อยละ 63.00 อาจเนื่องมาจากเกษตรกรนิยมปลูกกาแฟแซมสวนยางพาราและสวนไม้ผล เช่น สวนลองกอง มังคุด และเงาะ เพื่อเพิ่มรายได้จากพืชหลัก ใช้ระยะปลูก 3x3 เมตร ร้อยละ 63.90 ใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตกาแฟโรบัสต้า อาจเนื่องมาจากการปลูกกาแฟส่วนใหญ่ปลูกแซมสวนยางพาราและสวนไม้ผลเกษตรกรจึงนิยมใส่ปุ๋ยกาแฟไปพร้อมกับพืชหลัก แหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตกาแฟโรบัสต้า เกษตรกรทั้งหมดใช้น้ำฝนในการผลิตกาแฟโรบัสต้า อาจเนื่องมาจากในภาคใต้มีฝนตกชุกตลอดทั้งปีและมีปริมาณน้ำฝนเพียงพอสำหรับการเจริญเติบโตของกาแฟโรบัสต้า ในการจำหน่ายผลผลิตกาแฟโรบัสต้า เกษตรกรจำหน่ายในรูปแบบผลสด ร้อยละ 83.10 อาจเนื่องมาจากง่ายต่อการจำหน่ายผลผลิตและเกษตรกรไม่มีองค์ความรู้ ในการแปรรูปกาแฟโรบัสต้า ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันวิจัยพืชสวน (2562) พบว่าระยะการปลูกที่เหมาะสมกับการปลูกกาแฟโรบัสต้าคือระยะ 3x3 เมตร ส่วนการให้ปุ๋ยกาแฟโรบัสต้า มีการแนะนำการใส่ปุ๋ยเคมีตามช่วงอายุของต้นกาแฟ ในการให้น้ำพบว่าปริมาณน้ำฝนในภาคใต้เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของต้นกาแฟโรบัสต้า ซึ่งกาแฟโรบัสต้าจะต้องการปริมาณน้ำฝนจะอยู่ที่ 1,200-1,500 มิลลิเมตรต่อปี

3. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง

3.1 ความต้องการความรู้ด้านการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง พบว่า เกษตรกรมีความต้องการได้รับความรู้ด้านการผลิต

กาแฟโรบัสต้า ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.71) โดยแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้ ประเด็นที่มีความต้องการในระดับมากที่สุด มี 2 ประเด็น ได้แก่ มาตรฐานคุณภาพกาแฟ (ค่าเฉลี่ย 4.35) และการแปรรูปผลผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.26) อาจเนื่องมาจากพ่อค้าคนกลางมีการกดราคาผลผลิตกาแฟโรบัสต้าเนื่องจากเกษตรกรนำผลผลิตที่ไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่ตลาดมีความต้องการและผลผลิตไม่มีมาตรฐานรองรับมาจำหน่าย และในพ่อค้าคนกลางบางราย พบว่า มีการเพิ่มราคาหากเกษตรกรทำไม่ได้มีมาตรฐานรองรับคุณภาพผลผลิตกาแฟโรบัสต้า และในบางช่วงที่ผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก พ่อค้าคนกลางจะมีการกดราคา หรือไม่มีการรับซื้อ เกษตรกรจึงมีความต้องการความรู้ทางด้านการแปรรูปผลผลิตกาแฟโรบัสต้า เพื่อเพิ่มมูลค่าและจำหน่ายผลผลิตในรูปแบบผลิตภัณฑ์ของตนเอง รองลงมาประเด็นที่มีความต้องการในระดับมาก มี 9 ประเด็น ได้แก่ การให้ปุ๋ย (ค่าเฉลี่ย 4.01) การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 4.00) การตัดแต่งกิ่ง (ค่าเฉลี่ย 3.81) การคัดเลือกสายพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.79) การป้องกันกำจัดโรคในกาแฟ (ค่าเฉลี่ย 3.70) การป้องกันกำจัดศัตรูกาแฟ (ค่าเฉลี่ย 3.69) 7) การให้น้ำกาแฟ (ค่าเฉลี่ย 3.65) การเตรียมพื้นที่ปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.54) และการเลือกพื้นที่ปลูกให้เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย 3.46) อาจเนื่องมาจากผลผลิตไม่ได้ขนาดตามมาตรฐาน เกษตรกรจึงมีความต้องการความรู้ในเรื่องการให้ปุ๋ย รวมถึงการดูแลรักษากาแฟโรบัสต้า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตของกาแฟโรบัสต้าให้ได้ขนาดตามมาตรฐานที่ตลาดต้องการ และในการเก็บเกี่ยวผลผลิตกาแฟโรบัสต้า เกษตรกรบางรายมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มีลักษณะสีเหลืองหรือสีเขียวปนมา ส่งผลให้พ่อค้าคนกลางมีการตัดน้ำหนักผลผลิตออกและกดราคาลง ทำให้ไม่ได้ผลตอบแทนเท่าที่ควร รองลงมาประเด็นที่มีความต้องการในระดับปานกลาง มี 3 ประเด็น คือ ระยะปลูก (ค่าเฉลี่ย 3.35) การเตรียมต้นกล้า (ค่าเฉลี่ย 3.27) และวิธีการขยายพันธุ์ (ค่าเฉลี่ย 3.03) อาจเนื่องมาจากการปลูกกาแฟของเกษตรกรอำเภอนาโยงส่วนใหญ่เป็นการปลูกแซมพืช ดังนั้นในเรื่องระยะปลูกอาจจะปรับเปลี่ยนตามสภาพพื้นที่ เกษตรกรจึงมี

ความต้องการความรู้ในประเด็นดังกล่าวในระดับปานกลาง ส่วนในประเด็นการเตรียมต้นกล้าและการขยายพันธุ์เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นฐานในประเด็นดังกล่าวพอสมควร อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีการเพาะกล้าด้วยตัวเองเพื่อปลูกในพื้นที่เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว สรุปได้ว่าความต้องการของเกษตรกรในประเด็นความต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้า เกษตรกรมีความต้องการ 3 อันดับแรกได้แก่ประเด็น มาตรฐานคุณภาพกาแฟ การแปรรูปผลผลิต และการให้ปุ๋ย ตามลำดับ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรได้รับการกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง ซึ่งเป็นผลมาจากผลผลิตไม่มีคุณภาพ ไม่ได้มาตรฐาน

ตามที่ตลาดต้องการและไม่มีมาตรฐานรองรับ รวมถึงเกษตรกรมีความต้องการความรู้ในเรื่องมาตรฐานกาแฟและการผลิตกาแฟคุณภาพ วิธีการแปรรูปกาแฟ การดูแลรักษาต้นกาแฟเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ ทำให้เกษตรกรมีความตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภิดา และคณะ (2564) พบว่า เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟโรบัสต้าในจังหวัดชุมพร ต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้า ได้แก่ 1.เทคนิคการเพิ่มผลผลิตกาแฟโรบัสต้า ด้านการอบรมการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับกาแฟ และ ด้านการจัดการในแปลงปลูกหลังการเก็บเกี่ยว

Table 1 Knowledge needs for Robusta coffee production

(N=130)				
Items	μ	σ	Interpretation	Ranking
1. Choosing the right planting area	3.46	0.864	High	11
2. Selection of Robusta coffee varieties	3.79	0.994	High	6
3. Planting period	3.35	0.922	Moderate	12
4. Seedling preparation	3.27	0.971	Moderate	13
5. Method of propagation	3.03	1.181	Moderate	14
6. Preparation of the planting area	3.54	1.005	High	10
7. Fertilizing	4.01	0.821	High	3
8. Irrigation	3.65	0.860	High	9
9. Pruning	3.81	0.965	High	5
10. Prevention of coffee pests	3.69	0.931	High	8
11. Preventing and eliminating diseases in coffee	3.70	0.954	High	7
12. Harvest and post-harvest handlings	4.00	1.107	High	4
13. Coffee processing	4.26	1.016	The most	2
14. Coffee quality standards	4.35	1.287	The most	1
Average	3.71	0.991	High	

Remark: The most = 4.21 - 5.00, High = 3.41 – 4.20, Moderate = 2.61 – 3.40, Low = 1.81 – 2.60, Lowest = 1.00 – 1.80

3.2 ความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกรอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.27) โดยแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

1) วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.59) โดยแยกเป็นประเด็นย่อย มี 4 ประเด็น ดังนี้ ทัศนศึกษา/ศึกษาดูงาน (ค่าเฉลี่ย 3.84) การฝึกอบรม (ค่าเฉลี่ย 3.72) การสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.48) และการบรรยาย

อาจเนื่องมาจากเมื่อเกิดการรวมกลุ่ม เกษตรกรมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับความรู้วิธีการ ประสบการณ์ เกี่ยวกับการผลิตกาแฟโรบัสต้าซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการศึกษาดูงานแปลงเรียนรู้การผลิตกาแฟโรบัสต้าของสมาชิกและของผู้ที่ประสบความสำเร็จจากประสบการณ์จริงเพื่อนำมาประยุกต์และปรับใช้ในแปลงของตนเพื่อให้การผลิตกาแฟโรบัสต้าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภิตา และคณะ (2564) เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมการเรียนรู้แบบการศึกษาดูงาน และการบรรยายในระดับภาค

2) วิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลเกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.14) โดยแยกเป็นประเด็นย่อยได้ดังนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมาเยี่ยมในฟาร์ม (ค่าเฉลี่ย 3.71) การติดต่อทางโทรศัพท์ (ค่าเฉลี่ย 2.98) และ เกษตรกรมาติดต่อเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน (ค่าเฉลี่ย 2.74) อาจเนื่องมาจากวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคลเป็นการส่งเสริมแบบเผชิญหน้าทำให้เกษตรกรสามารถพูดคุยถึงประเด็นที่ต้องการสอบถามได้อย่างตรงประเด็น ซึ่งเป็นการส่งเสริมแบบเฉพาะเจาะจงในบริบทพื้นที่ของแหล่งผลิตที่มีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องสภาพดิน น้ำ อากาศ โรคและแมลงศัตรูพืช ดังนั้นเกษตรกรจึงมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมเยียนในฟาร์มเพื่อได้ปรึกษาและดำเนินการแก้ไขปัญหาได้ตรงกับบริบทของพื้นที่นั้นๆ ได้อย่างตรงประเด็น เช่นในการเกิดโรคหรือแมลงศัตรูพืชระบาด เจ้าหน้าที่ต้องลงพื้นที่เพื่อดูบริบทพื้นที่นั้นๆ ประกอบในการวินิจฉัยอาการของพืช และบริบทพื้นที่ รวมถึงประวัติการใช้พื้นที่ เพื่อหาสาเหตุที่แท้จริงของโรคและแมลงศัตรู สอดคล้องกับงานวิจัยของ

ณัฐตากานต์ และ พงษ์ศักดิ์ (2560) พบว่ามีความต้องการของเกษตรกรที่จะได้รับการอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมโครงการหลวง และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการเข้าไปตรวจเยี่ยมพื้นที่ปลูกให้คำปรึกษา

3) วิธีการส่งเสริมแบบมวลชนเกษตรกรมีความต้องการในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.09) โดยแยกเป็นประเด็นย่อยมี 4 ประเด็น ดังนี้ การจัดทำเอกสารเผยแพร่ (ค่าเฉลี่ย 3.39) การจัดงานวันถ่ายทอดเทคโนโลยี (3.28) การจัดนิทรรศการ (ค่าเฉลี่ย 3.02) และการจัดรายการวิทยุ (ค่าเฉลี่ย 2.68) อาจเนื่องมาจากการส่งเสริมแบบมวลชนที่มุ่งเผยแพร่การสร้างการรับรู้ในภาพรวมซึ่งไม่ได้มีรายละเอียดที่จำเพาะเจาะจง หากเกษตรกรสนใจในเนื้อหาอื่นๆ เกษตรกรต้องศึกษาเพิ่มเติม แต่การส่งเสริมในรูปแบบดังกล่าวจะสร้างแรงกระตุ้นความอยากรู้ ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ของเกษตรกรได้เป็นอย่างดี และเป็นโอกาสให้เกษตรกรนอกจากความรู้หรือประสบการณ์ภายในกลุ่ม ส่วนในประเด็นวิธีการส่งเสริมที่เกษตรกรต้องการในวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนมากที่สุด ในประเด็นการจัดทำเอกสารเผยแพร่เป็นประเด็นอันดับ 1 อาจเนื่องมาจากเอกสารหรือคู่มือ เป็นสื่อในการส่งเสริมที่เกษตรกรสามารถนำมาใช้ได้สะดวก สามารถพกพาได้ และเป็นสิ่งตีพิมพ์ที่สามารถเชื่อถือได้ เหมาะสมกับช่วงวัยของเกษตรกร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภิตา และคณะ (2564) พบว่าเกษตรกรมีความต้องการเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ คู่มือ แผ่นพับโปสเตอร์ สื่อสิ่งพิมพ์

Table 2 Extension Needs of Arabica coffee production for farmers

Items	μ	σ	Interpretation	Ranking
1. Individual method	3.14	1.020	Moderate	2
1.1 Extension officers visit the farm	3.71	1.047	High	1
1.2 Contact by phone	2.98	1.038	Moderate	3
1.3 Farmers come to contact the staff at the office	2.74	0.976	Moderate	2

(N=130)

Table 2 (continued).

(N=130)				
Items	μ	σ	Interpretation	Ranking
2. Group method	3.59	1.119	High	1
2.1 Field trips/study trips	3.84	1.107	High	1
2.2 Training	3.72	1.097	High	2
2.3 Demonstration	3.48	1.073	High	3
2.4 Description	3.31	1.196)	Moderate	4
3. Mass method	3.09	1.142	Moderate	3
3.1 Preparation of publications	3.39	1.107	Moderate	3
3.2 Technology transfer day event	3.28	1.202	Moderate	2
3.3 Exhibitions	3.02	1.124	Moderate	1
3.4 Radio program preparation	2.68	1.136	Moderate	4

Remark: The most = 4.21 - 5.00, High = 3.41 – 4.20, Moderate = 2.61 – 3.40, Low = 1.81 – 2.60, Lowest = 1.00 – 1.80

สรุป

เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟโรบัสต้าในอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง มีความต้องการประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมในเรื่องการผลิตกาแฟโรบัสต้า มากที่สุดใน 3 อันดับแรกได้แก่ ประเด็นมาตรฐานคุณภาพกาแฟ การแปรรูปผลผลิต และการให้ปุ๋ยกาแฟ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรประสบปัญหาในเรื่องของการโดนกดราคาจากพ่อค้ากลางเนื่องมาจากผลผลิตไม่มีมาตรฐานรองรับ รวมถึงผลผลิตไม่ได้ตามมาตรฐานความต้องการของตลาด เช่น ขนาดของผล ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการดูแลรักษาเช่นการใส่ปุ๋ย การใส่ปุ๋ยที่ถูกต้องจะสามารถช่วยเพิ่มผลผลิตและช่วยเพิ่มขนาดของผลผลิตให้ตรงตามมาตรฐานและมีเมล็ดกาแฟที่สมบูรณ์ตามความต้องการของตลาด และในช่วงผลผลิตล้นตลาดหรือเกินกำลังการซื้อพ่อค้าคนกลางเกษตรกรจะโดนกดราคาหรือไม่รับซื้อผลผลิต เกษตรกรจึงมีความต้องการการส่งเสริมความรู้ในเรื่องของการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตกาแฟโรบัสต้า ในส่วนวิธีการส่งเสริมที่เกษตรกรมีความต้องการ คือการส่งเสริมในรูปแบบกลุ่ม ในลักษณะ การทัศนศึกษา การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม เนื่องจากการศึกษาดูงานเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงจากผู้ที่ประสบความสำเร็จมาก่อนทำให้เกษตรกรสามารถเห็นภาพได้ชัดเจนและ

สามารถนำมาปรับใช้ได้ตามบริบทพื้นที่ของตน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบการอบรมจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการผลิตกาแฟโรบัสต้า การแปรรูป รong ลงมา การส่งเสริมแบบรายบุคคลในลักษณะเจ้าหน้าที่มาเยี่ยมในฟาร์ม เนื่องจากเกษตรกรและเจ้าหน้าที่จะได้พูดคุยกันได้อย่างตรงและแก้ปัญหาได้ตรงตามบริบทพื้นที่ได้อย่างครบถ้วนและตรงประเด็น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

(1) หน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานภาคเอกชน ควรมีการส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้ผลผลิตกาแฟโรบัสต้า อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง และมีการจัดกระบวนการจัดอบรม ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับกาแฟโรบัสต้า การแปรรูปผลผลิตกาแฟโรบัสต้า และการดูแลรักษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตกาแฟโรบัสต้า รวมถึงการดำเนินงานแปลงต้นแบบในการผลิตกาแฟโรบัสต้าให้กับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟโรบัสต้าในอำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐานตามที่ตลาดต้องการ

(2) เจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่างๆ สามารถนำผลการวิจัยเหล่านี้ ไปปรับใช้เพื่อส่งเสริมให้กับ

เกษตรกรให้ได้รับความรู้ การพัฒนาได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร เพื่อส่งเสริมการผลิตกาแฟโรบัสต้าให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2565. ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: https://farmer.doae.go.th/report/report65/report_coffee_65_fmdbufd_pv/92/ (8 พฤศจิกายน 2565).
- เขาช่อง รสแท้ กาแฟไทย. 2566. ต้นกำเนิดเขาช่อง. (ระบบออนไลน์) แหล่งข้อมูล: <https://www.khaoshong.com/th/about> (13 ตุลาคม 2566).
- จุฬารัตน์ คำภา. 2561. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตกาแฟในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. การค้นคว้าอิสระ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี. 131 หน้า.
- ณัฐิตากานต์ ปินทุภาค และพงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์. 2560. รูปแบบและกระบวนการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่โครงการหลวงและโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง. วารสารแก่นเกษตร 45 v(ฉบับพิเศษ1): 521-526.
- นวรรตน์ โพธิ์ศรี, สาวิตรี รังสิภัทร์ และพัชรราวดี ศรีบุญเรือง. 2561. ปัจจัยที่มีผลต่อการผลิตกาแฟโรบัสต้าของเกษตรกร ตำบลรับช่ออำเภอกำแพงแสน จังหวัดชุมพร. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า 36 (2): 43-52.

- ศุภิดา บุญนุช, จินดา ขลิบทอง และเฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ. 2564. การผลิตกาแฟโรบัสต้าคุณภาพและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรในจังหวัดชุมพร. หน้า 1913-1925. ใน: รายงานการประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11. ระบบออนไลน์ โดยใช้ Microsoft Team
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. 2565. ราคากาแฟโลกคาดขึ้นระดับสูงต่อเนื่องราว 3 ปี จากอุปทานของบราซิลที่ลดลงเป็นหลักการนำเข้ากาแฟของไทยปี 65 ขยายตัวสูง. (ระบบออนไลน์) แหล่งข้อมูล: <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Coffe-FB-23-11-2022.aspx> (14 พฤศจิกายน 2565).
- สถาบันวิจัยพืชสวน กรมวิชาการเกษตร. 2562. คู่มือการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้า. (ระบบออนไลน์) แหล่งข้อมูล คู่มือการจัดการการผลิตกาแฟโรบัสต้า.pdf (10 ตุลาคม 2565).
- สำนักการค้าสินค้า กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2564. สินค้ากาแฟและผลิตภัณฑ์กาแฟ. (ระบบออนไลน์). แหล่งข้อมูล: <https://api.dtn.go.th/files/v3/6253f844ef4140eb2c3b124e/download> (14 พฤศจิกายน 2565).